

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 8.

Fredagen den 10 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Lindqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 53, med förslag till förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; och

nr 54, angående pensioner åt vissa personer.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarrens bord vilande skrivelse, nr 38, angående av Kungl. Maj:t meddelat uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kii-runavaara och Gellivare malmberg.

Vidare föredrogs var efter annan de å bordet vilande propositionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 44, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 45, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst;

nr 46, med förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.; och

nr 47, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst åtnjuta avdrag för erlagd byggnadsskatt; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 43, angående försäljning av de till Flyinge hingstdepå anslagna hagvaktarboställena litt. b eller Räfthagen och litt. d eller Damstorp i Malmöhus län.

§ 4.

Härefter föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och överlämnades därvid

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 190, av herrar förste vice talmannen *Hamilton* och andre vice talmannen *Nils-son*; samt

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 191, av herr *Carlström* i Helgagård; och

nr 192, av herr *Engberg*.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 11, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr S. Lübeck m. fl. väckt motion biföll kammaren utskottets hemställan samt beslöt överlämna motionen till jordbruksutskottet.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 12, bankoutskottets utlåtande nr 8 och första lagutskottets utlåtande nr 3.

§ 7.

Interpellation.

Ordet lämnades nu på begäran till

Herr *Gardell*, som yttrade: Herr talman! I anledning av att kringdrivande minor fortfarande göra sjöfarten på Östersjön osäker och i synnerhet störa trafiken mellan Gottland och Stockholm, anhåller jag om riksdagens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa en förfrågan, om ej några åtgärder från svenska flottans sida kunna vidtagas för tryggande av sjöfarten i dessa farvatten.

Hos Kungl. Maj:t gjorde ångfartygsaktiebolaget Gotland i mars 1921 framställning om vidtagande av åtgärder för undanröjande av minfaran i farvattnen kring Gottland och anförde därvid bl. a. följande:

Sedan kustartilleriet, som dittills desarmerat minor å Gottland, flyttats från Fårösund och ingen finnes på ön, som kunde utföra sådant arbete, hade på initiativ av lotslöjtnanten å Gottland en underofficer sedermera stationerats i Fårösund för desarmering av minor. För minspaning hade emellertid intet åtgjorts, vartill komme, att den

belöning av 5 kronor för varje minrapport, som dittills utbetalats av kronans medel, vid samma tidpunkt indragits. Då på grund härav befolkningen icke rapporterade upptäckta minor, hade sökanden till vederbörandes förfogande ställt erforderliga medel för att varje lämnad minrapport åter skulle kunna ersättas med 5 kronor. Emellertid kunde under vissa omständigheter särskild spaning vara erforderlig för upptäckande av drivminor. Såsom förhållandena i berörda avseende nu vore ordnade, bleve nämligen endast sådana minor kända, som av befolkningen tillfälligtvis påträffades.

Vid föredragning av ärendet den 22 april 1921 beslöt Kungl. Maj:t dels föreskriva, att envar, som till lotslöjtnantsexpeditionen i Visby i varje särskilt fall först inkomme med bevisligen riktig rapport om i farvattnen vid Gottland drivande eller ilanddriven mina, skulle erhålla en belöning av 10 kronor, att till vederbörande utbetalas av lotslöjtnanten å Gottland förskottsvis av under händer varande medel, dels ock anbefalla lotsstyrelsen att från handels- och sjöfartsfonden efter rekvisition till lotslöjtnanten utbetala vad sålunda av honom förskjutits för sagda ändamål.

Därjämte beslöt Kungl. Maj:t, att handlingarna i målet skulle överlämnas till försvarsdepartementet för den åtgärd i övrigt, som kunde föranledas av framställningen.

Denna senare åtgärd resulterade i att Kungl. Maj:t i skrivelse den 1 juni 1921 bemyndigade högste befälhavaren över kustflottan att, utan hinder av gällande föreskrifter, i de fall då snabb och säker underrättelse ingått om i Gottland omgivande farvatten *kringdrivande* minor, avsända i kustflottan ingående och därtill lämpliga fartyg att uppsöka och oskadliggöra ifrågavarande minor.

Emellertid har, såvitt man på Gottland har sig bekant, detta bemyndigande ej lett till några åtgärder från kustflottans sida för att oskadliggöra i de gottländska farvattnen kringdrivande minor, *ehuru* sådana vid flera tillfällen inrapporterats till vederbörande. Så till exempel rapporterade den 26 januari i år en tysk ångare pr gnist en drivmina, belägen latitud 57,31, longitud 17,34, alltså mellan Nyrevsuddes söder om Visby och Ölands norra grund, närmare Ölands norra grund än Gottland, men i alla händelser »i de Gottland omgivande farvattnen». Såvitt känt är, har denna anmälan ej föranlett någon åtgärd från flottans sida, ehuru minan, som synes, var belägen mitt i ett av Östersjöns mest trafikerade farvatten.

Att minfaran långt ifrån är överstånden framgår därav, att under det att de föregående minåren, vilka på Gottland räknas från oktober till oktober, i medeltal ilandflutit ett 30-tal minor om året, så har redan från 1 oktober 1921 till 1 februari 1922 ett nära nog lika stort antal ilandflutit. Under en natt i januari månad i år hade en mina praktiserat sig in i själva hamninloppet i Visby, och i skärgården kring Landsort explodera fortfarande minor allt som oftast.

Av dessa fakta torde framgå, att minfaran kring Gottland ännu är akut och att de åtgärder, som vidtagits för dennas minskande, äro långt ifrån tillfyllest.

På grund av vad jag sålunda anfört anhåller jag att till herr

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation. statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande
(Forts.) spörsmål:

Anser herr statsrådet fortfarande, att från kustflottans sida åtgärder kunna och böra vidtagas för oskadliggörande av i farvattnen vid Gottland kringdrivande minor?

Om så är förhållandet, skulle då icke i Visby kunna stationeras ett lämpligt fartyg för detta ändamål?

Denna anhållan bifölls.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten; och

från bankoutskottet, nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

till styrelsen för riksdagsbiblioteket, nr 23, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

till fullmäktige i riksbanken, nr 25, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Västberg</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 13 febr.,
» <i>Karlsson</i> i Grängesberg	» 8 » » 11 »
» <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	» 10 » » 11 »
» <i>Molin</i>	» 6 » » 11 »
» <i>Nilsson</i> i Vibberbo	» 3 » » 11 »
» <i>Bergström</i>	» 12 » » 11 »
» <i>Bengtsson</i> i Norup	» 8 » » 11 » och
» <i>Olsson</i> i Hov	» 4 » » 11 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 11 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Akerman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 48, med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 4 § byggningsbalken.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 53, med förslag till förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 54, angående pensioner åt vissa personer.

§ 4.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående införande av kvinnliga befattningar inom den nya lägsta lönegraden; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 5.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 8, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

*Ang. arvodet
för vinstlott-
ningar å 1918
års premielån.*

Härpå föredrogs *punkten 2*, angående arvodet till notarius publicus för vinstlottningar å 1918 års premielån; och yttrade därvid

Herr L i t h a n d e r : Herr talman! Vid behandlingen utav riksgäldsfullmäktiges förvaltning för 1920 inom statsrevisionen tillät jag mig bl. a. att fästa uppmärksamheten på en sak — revisionen har för övrigt även själv uppmärksammat densamma, fastän jag ansett mig böra gå något längre — det gällde de arvoden, som riksgäldsfullmäktige utbetalat till notarius publicus vid olika tillfällen. Jag har ansett för min del, att det icke är att handskas försiktigt och varligt med allmänna medel, när man för ett övervakande arbete under några få dagar, kan jag säga — ty arbetet sker i alla fall inom loppet av en vecka — utbetalar först 5,000 kronor, så 5,000 kronor och sist 4,000 kronor.

Det är en norm, som staten icke kan hålla på olika områden, och det vore en norm, som skulle leda till rena orimligheten. Det är därför jag ansett det vara en plikt att på den punkten säga ett: giv akt: här är ni inne på fel väg! Och jag gör det så mycket mer, som riksgäldsfullmäktige icke aktat nödigt att ens protokollföra detta sitt beslut utan bara utbetalt arvodena och därmed jämnt.

Under revisionen, när jag fann dessa poster på olika ställen för det är jag hade att revidera, vände jag mig till överståthållaren med förfrågan, om det icke fanns möjlighet, att genom överståthållarämbetet, alltså med nödig garanti och kontroll för allmänhetens vidkommande, ett sådant övervakande kunde ske. Det visade sig då, att liknande uppdrag, visserligen omfattande något mindre dagantal, men i alla fall till sin art sammanfallande med här ifrågavarande för rättningar, utfördes mot en ersättning av 1,000 kronor, understundom 1,500 kronor. Det synes mig, att även denna siffra utgör riklig ersättning, och jag frågar mig, om icke här i Stockholm finnas tillräckligt kvalificerade ämbetsmän, som under ämbetsmannansvar kunna sitta där och övervaka denna sak för rimligare ersättning, än här är fråga om.

Jag gjorde anmärkning, därför att jag ville reagera mot detta sätt att handhava allmänna medel, mot den likgiltighet i fråga om sparsamhet för statens räkning, om jag så får säga, som i olika former ger sig till känna.

Jag har tagit del av den förklaring, som notarius publicus har lämnat. Han börjar med att säga, att det »*åligger*» honom. Det är möjligt, men jag förmodar, att det åligger honom på det viset, att därest någon anmodar honom, så har han skyldighet att göra det mot skäligen ersättning; men det kan väl i all rimlighets namn icke åligga alla notarii publici att deltaga i denna sak, ty den saken torde nog kunna ordnas, utan att man går deras rätt för när. Det blir under sådana förhållanden en frivillig uppdelning beträffande

sådana uppdrag mellan notarii publici för att få någon rättvisa dem emellan. Det förefaller mig, som om riksdagen hade anledning säga nej till denna arvodeshunger, som tar sig sådana uttryck som att debitera staten 5,000 kronor och däromkring för en så ringa ansträngning, som detta i verkligheten är. Notarius publicus säger, att då det icke finnes någon bestämmelse för debiteringen av ett dylikt uppdrag, så har han utfärdat den här räkningen. Han skulle med samma rätt, eller jag skulle vilja säga med samma orätt, kunna debitera 100,000 kronor; det är godtyckligt, men det är icke riktigt.

*Ang. arvodel
för vinstullott-
ningar å 1918
års premiärdn.
(Forts.)*

Han talar vidare om det ansvar, som är förenat med uppdraget, och den tid, som gått åt. Ja, ansvaret är, att det skall iakttagas noggrannhet på det här området. Han kan icke göra mer, och jag vet knappast, vilken påföljden skulle bli för honom, om trots hans noggrannhet ett fel föreligger. Det är ju så, att det skall vara en garanti för allmänheten, att nödig kontroll föreligger, men det behöver sannerligen icke draga en kostnad av 5,000 kronor för varje förrättning. Detta skall nu upprepas gång efter annan, och jag har velat från denna plats göra en erinran, som jag tror ger ett uttryck för vad man inom riksdagen i stort sett tänker och känner; och vad som är alldeles säkert är, att man utanför riksdagen tänker och känner detsamma i ännu högre grad, nämligen att med denna metod skola icke riksgäldsfullmäktige fortsätta.

Notarius publicus talar om det nervspännande arbetet härvid. Jag har sett fotografier från denna förrättning, och det råder en prägel av lugn och frid, som sällan vilar över denna kammare.

Sedan har han utgått ifrån, att andra dragningar varit ersatta med så och så mycket. Men det är ju ingen motivering, ty om man i ett fall tar för högt belopp får man väl i ett annat icke multiplicera detta belopp. Metoden visar, att man kommer till siffror som äro alldeles orimliga.

Vidare säger notarius publicus, att hans årliga kontorskostnader gå till 30,000 kronor. Det är möjligt, men han har väl andra uppdrag och inkomster och andra sysselsättningar än att sitta vid ett lotteri, som skall täcka hans utgifter; i varje fall synes det orimligt, att ett statens verk är med om att utan att fråga riksdagen utanordna medel i den utsträckning, att på tre veckors tid täckas ett halft års utgifter för ett helt kontor. Det kan jag inte vara med på, i varje fall kan jag icke vara med på att låta det passera utan anmärkning.

Nu har bankoutskottets majoritet velat, trots att anmärkningen mot detta förfarande till stor del grundade sig på en enskild reservation, kraftigt stryka under vad jag sagt. Men inför den omständigheten, att ett enhälligt utskott likväl tillstyrkt decharge, lär det ju svårligen kunna gå att driva ett yrkande på motsatsen. Jag vill dock hoppas, att den protest, som här inlagts, skall höras och minnas av riksgäldsfullmäktige.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag förstår verkligen inte herr Lithander. Det är märkvärdigt, att han inte kan läsa innantill. Han säger, att varken statsrevisorernas majoritet eller

Ang. arvodel
för vinstutlott-
ningar å 1918
års premielån.

(Forts.)

utskottet framställt någon egentlig anmärkning eller erinran mot saken ifråga. Jag ber då herrarna slå upp sidan 2 i utskottsbetänkandet; där framgår det, vad majoriteten i statsrevisionen sagt i frågan. Det uttryckssätt, som där förekommer, är, för att härröra från en sådan institution som denna, rätt så ampert. Och utskottet säger: »I likhet med revisorerna anser utskottet, att, därest överenskommelse för framtiden ej skulle kunna träffas med notarius publicus om skälig ersättning för ifrågavarande förrättningar, den erforderliga of-fentliga kontrollen över utlottningarna å statens premielån bör kunna på annat sätt för en rimlig kostnad anordnas; och torde fullmäktige böra vidtaga erforderliga åtgärder härför.»

Mig förefaller det, som om anmärkningen vore så pass kraftigt understruken, att jag inte förstår framhållandet av herr Lithanders särställning i detta hänseende.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag delar fullkomligt den uppfattning, som statsrevisorerna uttalat, att ett arvode av 5,000 kronor för uppdraget ifråga, som blivit utfört av notarius publicus, är alltför högt tilltaget, och jag håller även utskottet räkning för att det fört frågan på tal inom riksdagen.

Emellertid behöfde jag icke uppehålla kammarens tid för att uttala denna min åsikt. Men jag har begärt ordet för att framhålla, att därest riksgäldsfullmäktige anse, att en nedprutning av arvodel från 5,000 kronor till 4,000 kronor är tillräckligt, så kan jag inte dela den uppfattningen. Man skulle kunna tänka sig att därest riksdagen stillatigande emottog fullmäktiges erinran om att ett be-lopp av 4,000 kronor kommer att utbetalas som arvode för övervak-ningen av första utlottningen å 1921 års premielån, detta komme att föra med sig, att för framtiden alltid utbetalades ett så högt arvode. Jag ber därför att få säga, att ett vida mindre belopp än 4,000 kronor är fullt tillräckligt för det uppdrag, som notarius publicus kan få att övervaka utlottningen vid premieobligationslånen.

Herr Jansson i Edsbäcken instämde häruti.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Jag delar herr Kristenssons mening, att det är en amper och rättvis och välbefogad vidräkning, som bankoutskottet hållit med riksgäldsfullmäktige; därvidlag äro vi alltså eniga. Vad jag nyss sade var emellertid detta, att vid det för-hållande, att bankoutskottet dock kommit till ett *tillstyrkande av de-charge* på denna punkt, jag icke ansett mig kunna i kammaren driva ett motsatt yrkande. Så tillvida har jag nämligen gått längre än bankoutskottet, som jag i en reservation till statsrevisorernas berättelse gjort gällande, att man inte bör ge decharge i denna sak. Jag har nämligen haft den uppfattningen — och har den fortfarande — att om riksgäldsfullmäktige vilja göra sådana utgifter, de gärna må göra det för egen del men däremot icke med anlitande av statsmedel. Det är nu ett yrkande om *deschargevägran* på denna punkt, som jag i dag inte anser mig kunna driva, men detta endast därför, att jag

har en känsla av att jag icke får kammaren med mig — inte därför att det inte vore det riktigaaste.

*Ang. arvudet
för vinstlott-
ningar å 1918
års premiälän.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

I *punkten 4* hade utskottet, som funnit vissa av riksgäldskontoret utbetalda kostnader för utarbetande av promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m. under åren 1914—1920 höga, ävensom ansett, att utgifter för arbeten av ifrågavarande slag icke borde bestridas av statsmedel, förklarat sig icke velat underlåta att för riksdagen omförmäla vad i detta ärende förekommit.

*Ang.
kostnaderna
för en stats-
finansiell
promemoria.*

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Lithander*: Herr talman! Som kammaren torde finna, rör den omförmälan, som bankoutskottet här gjort, ett ärende, som har förekommit den 24 december 1921 enligt riksgäldsfullmäktiges handlingar. Den uppgift vi statsrevisorer hade var att revidera räkenskaperna för 1920 och att läsa protokollen för en del av 1921, men därvidlag givetvis icke så långt fram som till den 24 december.

Jag har emellertid under revisionen gjort anteckningar om vissa allegater rörande denna sak. Där står: på alleg. nr 8180 biträde för anförande i nationalekonomiska föreningen, 135 kronor; vidare på alleg. 8181: överarbetning, finansöverblick kronor 68,75; på alleg. 8183: P. M. Sveriges statsfinanser 1914—1920 1,000 kronor. Jag vill med detta angiva, att då dessa saker tillhörde riksdagens behandling, de ansågos böra bli föremål för dess uppmärksamhet.

Jag vill för min del uttala min anslutning till den erinran, som bankoutskottet härvidlag har gjort. Ty det ligger så till, att om utgifter av den arten skola ske, så skall det begäras medel utav riksdagen i vanlig ordning eller också skola vederbörande själva bekosta den saken, såsom t. ex. här nationalekonomiska föreningen. Men det är icke riktigt att påföra riksgäldskontoret utgifter av denna beskaffenhet.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Jag har här i mina händer två böcker eller promemior — det är de som avhandlas i punkt 4 i utskottsbetänkandet. Som herrarna finna, likna de varandra till det yttre, som två bär. Men om man slår upp dem, kan man knappast finna en enda sida, där det inte vimlar av olikheter. På den ena promemorian står det antecknat, att den efter anvisningar av och i samråd med greve Lagerbjelke utarbetats av riksgäldssekreteraren John Hägglund. Och på den andra står det antecknat, att den granskats, beträffande Sverige av kanslirådet i finansdepartementet C. F. Nissen, beträffande Danmark av kontorschefen i danska finansministeriet E.

*Ang.
kostnaderna
för en stats-
finansiell
promemoria.*
(Forts.)

Cohn och beträffande Norge av byråchefen i norska statistiska centralbyrån T. H. Toftdahl. Det är många namn detta, och jag tillåter mig därför kalla den senare promemorian för den Nissenska, den förra för den Lagerbjelkska — endast för att förenkla stenografernas arbete i fortsättningen. Det hör till saken, att promemoriorna utarbetats i och för ett föredrag vid ett privat möte i Stockholm sommaren 1920.

Man finner då i den Nissenska promemorian en rubrik: »De viktigaste statsinkomsterna och deras relativa betydelse för budgeten 1913—1921.» I den Lagerbjelkska förekommer precis samma rubrik — det gäller sålunda samma år och samma saker. Det påstås nu i den Lagerbjelkska promemorian, att de direkta skatterna för år 1913 uppgingo till 61,3 miljoner kronor; i det rättade exemplaret är siffran 42,6 miljoner. För år 1914 uppgivas de direkta skatterna i den ena promemorian felaktigt till 63,8 miljoner, i den andra rätt till 45,9 miljoner kronor. För år 1915 skiljer det än mera: den Lagerbjelkska promemorian upptager ett belopp av 151,3 miljoner, den Nissenska 134,3 miljoner — procentuellt sett uppgingo de direkta skatterna, enligt den felaktiga promemorian till 41,4 %, enligt den rätta till 36,7 % av samtliga skatteinkomster. Gå vi vidare, t. ex. till år 1919, så finna vi, att de direkta skatterna angivas i det felaktiga exemplaret till 619,5 miljoner kronor (69,2 %), under det att de i verkligheten belöpte till 552,6 miljoner (64,1 %).

Jag skall inte trötta kammaren med att alltför mycket gå i detalj. Jag kan emellertid nämna, att för de produktiva fonderna år 1919 uppges i den Lagerbjelkska promemorian en siffra av 53,7 miljoner, i det rättade exemplaret åter 16,7 miljoner. För 1920 — ett beräknat belopp — upptages i den Lagerbjelkska ett belopp av 59 miljoner, i den Nissenska 88,4 miljoner. Summan av de viktigaste statsinkomsterna, d. v. s. de som uppräknas, anges, för år 1919, i den Lagerbjelkska promemorian vara 894 miljoner kronor, under det den i verkligheten var 862 miljoner kronor.

Slår man ytterligare i dessa böcker och går till en annan tabell, den som handlar om de direkta statsskatterna under åren 1913—1921, finner man exempelvis för år 1918 enligt den Lagerbjelkska promemorian en samlad summa av 645 miljoner kronor — det rätta är 570 miljoner. För 1919 äro motsvarande siffror 619 miljoner och 552 miljoner — en liten felräkning på så där 60 miljoner! Inte ens den tabell, som behandlar inkomst- och förmögenhetsskatten, är riktig, och i tabellen över de behållna inkomsterna av de direkta skatterna åren 1913—1921 förekomma också en hel del felaktigheter, som jag här tillåtit mig pricka för. Det kan kanske också vara av viss vikt för kammaren, som ju har så många kommunalt intresserade ledamöter, att se efter, hur skatterna till stat och kommun äro procentuellt fördelade. Det upptages här siffror för åren 1913, 1914, 1915 och 1916, och det skiljes på tullar och acciser och andra skatteinkomster.

Här har jag satt några röda streck, som herrarna se. De antyda, att nästan samtliga där bredvid lämnade uppgifter äro felaktiga, och jag kunde gå igenom sida för sida av den del, som rör svenska förhållanden, på samma sätt. Det är icke att undra på, att när man upp-

täckte, att allt detta var felaktigt, man fann sig nödsakad att trycka om promemorian, och att räkningarna från tryckerierna kommo att se ut, som de nu göra.

Men hur förhåller det sig då med uppgifterna rörande Danmark och Norge? Jo, jag har visserligen inte granskat de sidorna i detalj, men så mycket har jag dock upptäckt, att även där har nog funnits anledning till att verkställa en dylik omtryckning. Jag skall endast nämna som ett exempel, att det i den Lagerbjelkska promemorian uppgives, att stämpelavgifterna för budgetåret 1917—1918 i Danmark icke uppgingo till mer än 3,3 miljoner, under det de i verkligheten uppgingo — jag antar nämligen, att tjänstemannens i det danska finansministeriet siffror äro riktiga — till 32,9 miljoner kronor, alltså 32,9 miljoner kronor mot 3,3 miljoner, som professorerna från Köpenhamn vid det nordiska nationalekonomiska mötet blevo meddelade. Se vi på tullarna uppgivas de i den Lagerbjelkska promemorian till 29,6 miljoner. De uppgingo till 30,1 — det är ju icke så stor skillnad, bara en halv miljon — en småsak, när det rör sig om så stora siffror. Men sedan förekommer någonting, som kallas börsskatt, 13,4 miljoner kronor, under det den danske tjänstemannen kallar posten ölavgift och uppger storleken till 10,7 miljoner kronor. En sak, som det förefaller mig, att man kunde gjort anspråk på borde, åtminstone den, vara riktig i den Lagerbjelkska promemorian äro de för sagda finansår i budgetens andra avdelning upptagna inkomsterna av lånemedel. De uppgivas till 63,1 miljon, men den danske tjänstemannen påstår, att de icke uppgingo till mer än 59,4 miljoner. Och så vidare. Det var beträffande Danmark; jag skall icke ingå vidare på den saken.

Beträffande Norge skall jag bara nämna ett par korta uppgifter. Man finner exempelvis, att det i den riktiga promemorian säges, att inkomst- och förmögenhetsskatten under budgetåret 1915—1916 inbragte 25,6 miljoner mer än beräknat. I den Lagerbjelkska promemorian finnes en felaktig uppgift på denna punkt, och vidare finner man, att i den sistnämnda upplagan uppgifterna beträffande exempelvis tullarna och stämpelavgiften äro oriktiga. Den enda av uppgifterna angående inkomsterna för visst år beträffande Norge, som där är riktig, är ölavgiften.

Jag har velat fästa andra kammarens uppmärksamhet på dessa förhållanden, ty det är dock icke likgiltigt, om chefen för riksgäldskontoret under ett möte med nordens nationalekonomer lämnar en promemoria av denna felaktiga beskaffenhet. Jag vill erinra om att den felaktiga promemorian utdelades på mötet, att man först efteråt upptäckte att den var felaktig, och lät trycka om den och att man likväl försåg den omtryckta upplagan med påskriften: Bilaga 1 till »Förhandlingar vid Nordiska Nationalekonomiska mötet i Stockholm den 31 augusti—2 september 1920».

Det förefaller mig visserligen, att tryckningskostnaderna — över 6,000 kronor — äro synnerligen höga, men jag tror, att kostnaderna för svenska staten av att en händelse av ifrågavarande slag kan äga rum, äro betydligt större. Jag tror icke, att de kunna taxeras i några tusental kronor.

Ang.
kostnaderna
för en stats-
finansiell
promemoria.
(Forts.)

*Ang.
kostnaderna
för en stats-
finansiell
promemoria.
(Forts.)*

Herr talman! Jag yrkar, att ifrågavarande punkt måtte läggas till handlingarna med gillande.

Herr *L i t h a n d e r*: Den siste ärade talarens anförande ger ju tydligt vid handen, att i hela denna sak förelupit fel på fel.

Jag begärde emellertid ordet för att fästa uppmärksamheten på en sak i samband med detta.

Vid denna punkt är fogad en reservation av herr *Strömberg* i första kammaren, som säger, att han inte anser, att vi ha med denna sak att göra, därför att 1921 års riksdag redan givit decharge för dessa åtgärder. Detta har förefallit mig vara en olämplig anordning, och jag vill begagna detta tillfälle att hemställa till dem, som därvidlag makten hava, att vid budgetårets omläggning om möjligt söka ernå, att sådana här saker icke upprepas, utan att statsrevisorernas granskning, bankoutskottets granskning och riksdagens decharge komma att röra samma år, så att det icke behöver heta, när statsrevisorerna komma och granska detaljerna: riksdagen har redan läst protokollet och givit decharge, och vad som inte stått i protokollet, det ha statsrevisorerna sedan intet att göra med. Ett sådant förfarande blir haltande, och jag tror, det vore önskvärt, om vi kunde få det resultatet av debatten i denna punkt, att saken reglerades.

Vidare yttrades ej. Med bifall till det av herr *Kristensson* gjorda yrkandet beslöt kammaren att med gillande lägga punkten till handlingarna.

*Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.*

Punkten 5, angående *J. A. Poraths* framställning om övertagande av restaurangrörelsen i riksdagshuset.

Sedan källarmästaren *J. A. Porath* i en till fullmäktige i riksgäldskontoret ställd skrift anhållit att få övertaga restaurangrörelsen i riksdagshuset under år 1922, hade fullmäktige, enligt vad som framginge av fullmäktiges protokoll för den 27 oktober 1921, § 13, utan angivande av någon motivering funnit den av *Porath* gjorda framställningen icke föranleda någon åtgärd.

Enligt vad som vidare framginge av den av riksdagens år 1921 församlade revisorer avgivna berättelse om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hade en av revisorerna, herr *Lithander*, i avgiven reservation förklarat sig anse, att decharge icke borde beviljas fullmäktige i riksgäldskontoret för, bland annat, omförmälda beslut.

Utskottet, som funnit anmärkningsvärt, att fullmäktige utan angivande av några skäl avslagit källarmästaren *Poraths* ovanberörda ansökan, hade ansett sig böra för riksdagen omförmäla vad i detta ärende förekommit.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Kristensson*, *Karl J. A. Gustafsson*, *C. G. Lindley*, *Otto M. Strömberg*, *Gus-*

tafsson i Örebro, *Borggren* och *Janson* i Kungsör, vilka ansett ifrågasättande ärende icke vara av beskaffenhet att böra i utlåtandet omförmälas.

*Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)*

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Lithander*: Herr talman! Vi komma här till en punkt, som jag får lov att säga verkligen har upprört ens rättskänsla.

Förhållandet är det, att till riksgäldskontoret har ingått ett erbjudande om att avhjälpa ett missförhållande, som vi, litet var, med ledsnad ha konstaterat år ifrån år, nämligen att det utöver det i grundlag bestämda arvodet till riksdagsmännen varje år tages av statsmedel ungefär 20,000 kronor för att ersätta förlusten på restauranten här nere.

Nu har det anmält sig en man, som är fullt kvalificerad, som har elva års erfarenhet inom den bransch, det här gäller, och ett helt samhälles erkännande av att han skött sig bra under denna tid, och som för övrigt själv förestått riksdagsrestauranten under ett år. Han inger en ansökan till riksgäldsfullmäktige att utan någon ersättning av statsmedel och på samma villkor i övrigt som den andre sökanden få förrätta detta värv. Detta anbud, mina herrar, avslå riksgäldsfullmäktige utan motivering, och i samma protokoll, där man får veta, att detta erbjudande avböjes, finner man beslutet att till den andra parten betala ut sammanlagt cirka 15,000 kronor. Jag frågar er, mina herrar, anse ni detta vara rätt eller orätt?

Den man, som gjorde ansökningen, har kunnat förete intyg, som insänts till riksgäldsfullmäktige, det ena undertecknat av borgmästaren i Marstrands stad rörande de 11 år, sökanden där verkat, och det andra ett mycket gott intyg från den sammanslutning — Stockholms restaurantaktiebolag — som hade serveringen här i riksdagen om hand under den tid, då sökanden förestod densamma. Däri står bland annat: Han är kunnig restauratör, artig och förekommande mot gästerna samt har ett gott och lugnt sätt mot sin personal och rekommenderas. Stockholm som ovan. Hampus Palm, vice versktällande direktör.

Men det fanns ett intyg till, som man trott skulle haft något att betyga inför riksgäldsfullmäktige. Det var inte bifogat ansökningen, men det borde ha varit känt för riksgäldsfullmäktige ändå, ty det var utfärdat av dem själva. Det intyget lyder så: »Riksgäldskontoret, Stockholm. Att källarmästaren J. A. Porath, som under innevarande års riksdag förestått restauranten inom riksdagshuset, utan anmärkning ifrån riksgäldskontorets sida och på ett för restaurantens gäster tillfredsställande sätt utövat denna verksamhet, anser jag mig kunna vitsorda. Stockholm den 8 september 1921. Riksgäldskontorets kameralbyrå, Anders Roswall, Riksgäldskommissarie. I förestående goda vitsord instämmer, Stockholm som ovan, G. Lagerbjelke.»

Man skulle kunna trott, att det betyget, daterat så sent som den 8 september, hade kunnat vara nog för riksgäldsfullmäktige att skipa rättvisa i slutet på oktober månad samma år, men så har icke skett. Man har fått ett erbjudande från en t. o. m. av riksgäldsfullmäktige

Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)

själva välrekommenderad person att utan kostnad för statsverket för-
rätta en sak. Han får nej; han får intet skäl, bara ett blankt nej
utan motivering. Men den som är ifrån år fått 20,000 kronor, utan att
det funnits grundlagsenlig rätt för utgiften — han fick under samma
paragraf 15,000 kronor — och den som icke förbinder sig att i fort-
sättningen göra det utan kostnader för statsverket, han får uppdraget.

Jag har frågat mig, vilka hemliga krafter som kunnat ha denna
verkan, och jag har icke kunnat komma till något annat resultat, än
att några av de personer, som deltagit i detta beslut, äro så pass nära
lierade med den koncern, åt vilken rörelsen överlämnats, att detta för-
hållande kan förklara, varför ett votum utfallit så, som det skett.
Jag kan icke få den uppfattningen, att här handlats med rättvisa och
oväld, och det synes mig, som om de personer, som i alla fall stå kon-
cernen i fråga så nära, som här är fallet, borde nedlagt sina röster och
icke inverkat på frågans utgång. Det upprör min rättskänsla, att
denne man, som vill fullgöra arbetet ärligt och riktigt och är kom-
petent därtill, skall stå så rättslös, som här varit fallet. Detta är icke
likhet inför lagen, och det är icke den behandling, som en svensk med-
borgare kan ha rätt att fordra av ett statens ämbetsverk. Därför har
jag här ensam gått fram med en reservation till statsrevisorernas be-
rättelse, och det gläder mig, att majoriteten inom bankoutsnittet haft
den rättskänslan, att de här ha gjort en anmälan med ogillande av
det tillvägagångssätt, som denne man varit utsatt för.

Under granskning av 1920 års räkenskaper inom statsrevisionen
fanns på allegat 1216 en utgift till allmänna restaurantbolaget på
15,042 kronor. Jag vill här i denna kammare tillkännage, att vid den
utgiften icke är fogat något allegat över hur posten är framkommen.
I varje fall ha riksgäldsfullmäktige icke bifogat något sådant vid öv-
riga allegater, som statsrevisorerna haft under sin behandling. Det-
samma gäller om allegat 1425 för den 31 december 1920 — alltså den
sista dag, som vår revision omfattade. Enligt detta allegat har utbe-
talats till samma bolag 16,269 kronor 96 öre, och den räkningen inne-
sluter bland annat vad de kallat inspektion, 1,000 kronor pr månad
under ett halvt års tid.

Jag frågar er, mina herrar och damer, är det riktigt, att vi skola
med tystnad låta sådant passera? Nej, vi skola värna om vad som är
riktigt och rätt. Det är och det kommer alltid att vara en heder för
andra kammaren, att när helst övermakt med orätt gör sig gällande
mot någon, här alltid finnes resonans för vad som är riktigt och rätt.

Herr *Larsson* i Kroken instämde häruti.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Som herrarna finna, är
det en hel del ledamöter i utskottet, jag tror icke mindre än sju styc-
ken, som ha reserverat sig och ansett, att detta ärende icke vore av
den beskaffenhet, att det borde i utlåtandet omförmälas.

Nu tror jag för min del icke, det är lämpligt, att riksdagen allt-
för ofta diskuterar sina förhållanden i matsalen och kaféet. Det

är en sak, som icke stämmer med den ställning, som denna församling har. Vi hava nyttigare och viktigare saker att syssla med och kunna nog ha användning för tiden ändå. Jag tror också, att vi med ett visst förtroende överlämna åt de av riksdagen själv utsedda personerna att tillsammans med riksgäldskontoret och andra delegationer syssla med dessa inre angelägenheter.

Det är emellertid icke på grund av dessa skäl, ehuru väl även de kunde ha angivits, som vi reserverat oss, utan av verkliga sakskäl. Vi anse nämligen, att riksgäldsfullmäktige handlat fullt riktigt i detta fall. Det är icke så, som herr Lithander vill göra gällande, nämligen att herr Poraths ansökan skulle innebära, att han vore villig driva rörelsen utan ersättning. I hans ansökan står det, att han skulle ha 8,400 kronor i ersättning av statsmedel i alla fall, men för den förlust på rörelsen, som eventuellt kunde uppkomma utöver detta belopp, vill han själv ansvara.

Riksgäldsfullmäktige, som varit fullt eniga i denna sak — även kammarens högt aktade talman, som är medlem av fullmäktige, har deltagit i beslutet — hava förklarat, att fullmäktige icke vågade överlåta restaurangrörelsen till herr Porath, enär de icke kunde få garantier för att han ej, sedan rörelsen fortgått ett par månader, komme in till riksgäldskontoret med begäran om ersättning för eventuella förluster. Det kunde också befaras — om han fortfarande med rörelsen under hela riksdagstiden — att man skulle få en ny Jönsson-historia med allehanda motioner, debatter och voteringar, och detta ville man bespara riksdagen. Den man, som ansökt om att få övertaga restaurangrörelsen, kunde, enligt de upplysningar fullmäktige inhämtat, icke heller ställa några ekonomiska garantier bakom sin ansökan. Han var visserligen villig att ställa borgen, men nu vet man ju, att det icke är detsamma att ställa borgen, då det gäller en sådan här sak, som att ställa dylik säkerhet för ett penninglån. I detta fall kunde man ju frukta, att om borgensmännen bleve lidande till följd av sin förbindelse, så skulle det av denna anledning kunna framkomma krav på att borgensmännen icke skulle behöva betala de förluster, som eventuellt kunde uppkomma av riksdagsledamöternas mathållning i riksdagshuset.

Stockholms allmänna restaurangaktiebolag följer ju, herr Lithander, så tillvida andra principer än den privata verksamheten, att det icke får förtjäna hur mycket som helst. För detta bolag är det ju stipulerat, hur mycket aktieägarna skola få, och bolaget har förresten den ställningen, att det kvittar detsamma fullkomligt lika, om de ha riksdagsrestaurangen eller ej. Bolaget har, så vitt jag förstår, övertagit denna rörelse huvudsakligen för att tillmötesgå en framställning, som ursprungligen gjordes av riksgäldsfullmäktige, vilka funnit det önskvärt, att man kom bort från dessa enskilda näringsidkare, som förut uppehållit rörelsen. Jag förstår därför icke vad det var herr Lithander ville göra gällande gentemot restaurangbolaget.

Vi hade inom utskottet en statistik — dumt nog tog jag den icke med mig, den hade varit bra till att uppfriska minnet — men av

*Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)*

Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)

den statistiken framgick, att det årligen under en lång följd av år utbetalats 16,000 kronor om året, utgörande förlust på restaurangverksamheten. Och varför går restaurangen med förlust? Jo, av det skäl, som många gånger förut framhållits, men som man tycks glömma varje gång, då vi på nytt behandla saken, nämligen att riksdagsrestaurangen icke kan likställas med en vanlig restaurang. Den är ett marketenteri och ingenting annat, med skyldighet att servera mat. Ibland är tillströmningen mycket stor och ibland mycket liten, det är något, som man icke kan beräkna på förhand. Detta jämte de dåliga lokalförhållandena gör, att man måste hålla en mycket stor personal där, något som kunde undvikas, om frekvensen vore möjlig att något så när beräkna och lokalerna vore annorlunda.

Nu förmenar riksgäldsfullmäktige, att om icke detta stora bolag kan genom förmånligare inköp bringa ned kostnaderna, så torde icke heller en enskild källarmästare kunna göra det. Det upplystes i utskottet, att herr Porath, som tillfrågats på vad sätt han tänkte kunna göra det hela billigare, föreslagit, att man kunde höja priset på grörtportionerna och sänka lönerna för personalen. Det var i huvudsak de reformer, han tänkte införa.

Jag tror, att fullmäktige handlat alldeles riktigt i detta avseende, och jag vill säga, att ingen anmärkning kan framställas mot dem härutinnan, ty riksdagen har på sin tid enhälligt godtagit det kontrakt, som nu gäller och som löper med två månaders uppsägningstid.

Jag ber därför, herr talman, få yrka, att punkten lägges med ogillande till handlingarna.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren ansåg, att riksdagen icke borde syssla med dessa saker, utan överlämna dem till riksgäldskontoret. Det har jag för min del ingenting emot, ty det är varken roligt eller trevligt att syssla med dessa detaljer. Men, mina herrar, om riksgäldsfullmäktige gå fram på orätta vägar, då är det vår sak att gå emot och söka skipa den rättvisa åt svenska medborgare som även på detta område bör finnas.

Herr Kristensson sade, att herr Porath icke erbjudit sig att utan kostnad för statsverket ombesörja mathållningen. Jag ber då att få fastslå, att herr Porath dock erbjudit sig att »utan någon ersättning av statsmedel för den eventuella förlust, som kan komma att uppstå å rörelsen, men för övrigt å samma villkor, som senaste innehavare haft, driva rörelsen på ett i allo förstklassigt sätt».

Det är även så, mina herrar, att han för fullgörandet av sitt anbud var beredd att ställa fullgod ekonomisk borgen. Riksgäldsfullmäktige ha icke rätt att avböja ett sådant anbud och i stället gå till någon annan och utbetala särskild ersättning av statsmedel till denne. Det är mot detta jag riktar mig, och jag frågar: Är det rätt, att en person, som förklarar sig vilja driva restaurangrörelsen utan ett öres kostnad för staten och ställa garanti för uppfyllandet av sina förpliktelser, är det rätt, frågar jag, att vägra honom övertaga rörelsen och i stället såsom vi hört, skänka den andre 16,000 kronor per

är? Om riksgäldsfullmäktige varit besjälade av en önskan att handla rätt, hade de likställt de båda sökandena, och jag vill vid detta tillfälle uttrycka den förhoppningen, att riksgäldsfullmäktige, när denna sak nästa gång skall prövas, på övligt sätt offentliggöra, att rörelsen finnes att övertaga, d. v. s. annonsera saken och därvid tillkännagiva sina villkor och de fordringar de ha, så att man härvidlag uppnår den likställighet, som riksgäldsfullmäktige i detta fall på ett sorgligt sätt ha åsidosatt.

Jag har sökt tränga in i denna fråga, och jag har här skaffat mig ett intyg på att denne person, vars anbud fullmäktige refuserat, kort förut sålt en fastighet. Han är ingalunda medellös; vid ett tillfälle hade han satt in 10,000 kronor på giroräkning i en bank i Stockholm och vid ett annat tillfälle 700 kronor, så att vad ekonomien beträffar, innehar han säkert de förutsättningar, som krävas för att kunna driva saken, och bakom sin rygg har han personer, som kunde hava fullgjort kontraktet, om han själv brustit däruti. Men det var icke där skon klämde. Riksgäldskontoret har icke aktat nödigt att ens fråga honom om dessa saker, utan överlämnat åt dem, som haft större inflytande och makt än denne enskilde person, herr Porath, i detta fall hade, att driva rörelsen.

Herr talman! Jag yrkar, att punkten med gillande måtte läggas till handlingarna.

Med herr Lithander förenade sig herr *Jansson* i Edsbäcken.

Herr *Sommelius*: Herr talman! Jag har icke mycket att säga i denna fråga utöver vad som redan framkommit under denna debatt. Jag beklagar, att vi icke som vanligt hava bankoutskottets ärade ordförande, som svarar för utskottets utlåtanden, utan att han denna gång reserverat sig och blivit en varm vän och beundrare av restaurangbolaget. Jag kan dock icke förstå, att han så låtit sig fånga av den enligt min mening stora orättvisa, som riksgäldsfullmäktige begått och som visar, att de varit alldeles blinda för den enkla regeln, att när man behöver ingå ett avtal, man bör ställa detta avtal lika för den ena parten som för den andra. Så har icke skett i detta hänseende, och därför anser jag rättrådigheten kräva, att man söker ordna frågan på ett sätt, som man står till svars för.

Det finnes i en av teatrarna i Köpenhamn, jag tror det är i den kungliga teatern, en devis: »Ej blot til Lyst.» Det vill förefalla, som om vår restaurangfråga skulle vara uteslutande till motsatsen. Vi ha sällan något annat än obehag av den rörelse, som där bedrives. Vi ha alla i livligt minne källarmästare Jönsson, som gjort åtskilliga angrepp mot denna kammare, och herrarna kunna vara övertygade om att det snart kommer in en ny begäran om ersättning till herr Jönsson för de förluster han lidit under den tid han fungerat som riksdagens restauratör.

Nu har man under de tre sista åren lämnat vederlag till Stockholms allmänna restaurangaktiebolag för eventuella förluster. Så kommer herr Porath med ett anbud, som icke innehåller framställning

Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)

om något som helst vederlag. Men icke förty har riksgäldskontoret i det protokoll, som den föreliggande anmärkningen gäller, beslutat att icke antaga anbud från fullt kompetent och synnerligen välrekommenderad person, källarmästare J. A. Porath, som till allmän belåtenhet år 1921 förestått riksdagsrestaurangen och som beträffande restaurangrörelsen i riksdagshuset under år 1922 erbjudit sig att »utan någon ersättning av statsmedel för den eventuella förlust, som kan komma att uppstå å rörelsen, men för övrigt å samma villkor, som senaste innehavare haft, driva rörelsen på ett i allo förstklassigt sätt».

Man vill knappast tro detta, och då herr Porath kommer och erbjuder borgen, säger man: Det vore rysligt synd att utkräva det av en person, som haft en funktion här nere i riksdagshuset. Det vilja vi icke blottställa oss för, utan då avslå vi hellre hela framställningen och lämna honom ett välvilligt utlåtande, att han är en synnerligen pålitlig och duglig person. Detta intyg utskrivs av riksgäldskontorets kameralavdelning och underskrives av förste deputeranden i riksgäldskontoret. Han får alltså ett vackert betyg, men samtidigt säger man, att man icke vill ha vidare med honom att göra.

Då herr Kristensson nyss var uppe och talade om priset på grörtportionerna, så kan jag meddela herrarna i förbigående den ledsamma upplysningen, att fastän herr Porath icke fått hand om rörelsen där nere, så har detta pris ändå — av restaurangbolaget — höjts till 60 öre. Så det tager jag för givet, att för alla de många, som frossa på denna ädla rätt, kan detta vara ett ganska bekymmersamt meddelande.

Nu säger herr Kristensson, att han tycker, att vi kunde taga oss något nyttigare före och syssla med allvarligare saker än dessa. Det har han rätt i. Jag tycker, att vi redan ha slösat för många ord på saken, och jag skall för min del icke längre upptaga herrarnas tid utan anhåller nu att få yrka, att kammaren beslutar att med gillande lägga punkten till handlingarna.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall icke ingå på striden mellan de olika åskådningarna här.

Det var emellertid ett yttrande av herr Lithander som uppkallade mig. Han sade nämligen, att han var ensam reservant blad statsrevisorerna på denna punkt. Detta är nog formellt rätt, men jag tror ändå, att herr Lithander, om han objektivt återgivit saken, skulle hava framhållit, att när herr Lithander, från tredje avdelningen av statsrevisionen, vilken hade med revisionen av riksgäldskontoret att göra, framkom med sina anmärkningar till den samlade statsrevisionen den 28 november, det var absolut omöjligt för revisorerna på de andra avdelningarna att intränga i alla de frågor, som det då gällde. Vi hade strängt taget vid det tillfället blott att justera vad som redan var framlagt. Vad som innersta anledningen till att dessa och en hel del andra ärenden inkommit så sent och av herr Lithander föredrogos så sent i revisionen, vet jag icke, och det må vara herr Lithanders ensak. Jag anser dock knappast, att herr Lithander har rätt att

indirekt stämpla de andra statsrevisorerna såsom likgiltiga för dessa frågor. Hade saken kommit fram i tid, så att vi hade haft tillfälle att tränga in i densamma, så hade vi också kunnat taga position.

Nu var det några av statsrevisorerna, som för att gardera sig till berättelsen avgåvo en slags reservation, att dessa frågor inkommit så sent, att man icke hade kunnat fatta position till desamma. Det är den verkliga anledningen till att en hel del av herr Lithanders reservationer stå så ensamma. Jag kan försäkra att åtskilliga revisorer hade rätt stora sympatier för dessa reservationers innehåll, men var och en bör förstå, att man bör hava litet tid på sig att sätta sig in i sådana saker.

Jag har ansett mig böra lämna denna förklaring, på det att icke det skenet må falla på *alla* de andra elva statsrevisorerna, att de icke hade något intresse för dessa frågor, som i anmärkningsväg framkommit från reservanten å statsrevisionens tredje avdelning och utslutande så som herr Lithander nu framställt sakförhållandet.

Herr förste vice talmannen *H a m i l t e n*: Herr talman! Det förefaller mig beklämmande att år efter år åhöra debatter rörande riksdagsrestauranten. Än gäller det att lämna ersättning för förlust för restauratören, än gäller det något annat rörande vår mathållning. Det synes mig, att denna fråga, som man dock torde kunna säga vara en ledamöternas enskilda sak, snarare borde debatteras och avgöras på enskilt sammanträde med ledamöterna i kamrarna. Är icke frågan av alltför liten betydelse för vårt land, för att vi skola behöva debattera den timtals? Man väntar annat av oss landet runt, än att vi skola syssla med sådana betydelselösa saker.

Här har yrkats att vi skola lägga punkten med gillande eller ogillande till handlingarna. Herr talmannen har, när han skall framställa proposition, endast dessa båda saker att välja på, men jag hemställer, om vi inte kunde avskriva frågan genom att helt enkelt lägga den till handlingarna, vilket jag ber att få yrka.

Herr *L i t h a n d e r*: Herr talman! Och herr förste vice talman! Jag har i detta fall gjort mig till tolk för en av de små i landet, och jag är ledsen, herr förste vice talman, att det även i viss mån har rört sig om kaffe, men jag rör ej för det.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att giva herr förste vice talmannen denna lilla replik utan för att giva ett fullt erkännande åt min ärade vän i statsrevisionen herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag ville visst inte med mitt förra anförande säga, att jag icke funnit sympati för mycket av det jag dragit fram i statsrevisionen, utan jag bara konstaterade, att jag på denna punkt var ensam reservant. Jag gick ej in i någon förklaring över, varför vi under en arbetstungd tid ej hunno riktigt genomtränga en del spörsmål, eller anledningarna till att många spörsmål icke kunde komma fram förrän i sista stund. Jag är den förste att beklaga att så skedde. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande, att punkten med gillande lägges till handlingarna.

Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)

Herr R ö i n g: Herr talman! Det må vara sant, som herr förste vice talmannen framhöll, att denna fråga är av synnerligen ringa betydelse. Det oaktat måste vi ändå ägna densamma vår uppmärksamhet. Det åligger oss att i varje fråga, den må vara stor eller liten, se till, att väga skälen för och emot ett yrkande.

Sedan bankoutskottets ordförande efter de upplysningar, som här under debatten lämnats, ansett lämpligt att framställa ett yrkande, att punkten med ogillande måtte läggas till handlingarna, så kommer jag, efter de upplysningar, som under debatten lämnats, att vid en eventuell votering giva min röst till förmån för det yrkande herr Lithander framställt: att utskottets anmälan med gillande lägges till handlingarna.

Herr K r i s t e n s s o n: Herr talman! Jag hade verkligen inte tänkt beröra en sak, som rör den rent formella handläggningen av detta ärende. men efter det herr Lithander gång på gång med styrka poängterat, att han här är ensam reservant, vill jag bara erinra herr Lithander om, att det gick till på det sättet, att han i statsrevisionen först var med om att besluta, att granskningen skulle omfatta fullmäktiges protokoll till och med den sista september, alltså tiden intill början av statsrevisionens arbete. Sedermera upptäckte han av en händelse denna sak i ett protokoll, som icke hörde till denna tid utan en tid därefter, ett stycke in i eller i slutet på oktober, och så reserverade han sig mot att vi ej gjort anmärkning beträffande en sak, som icke fallit under vår granskning.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Jag ber att få giva herr Lithander en eloge för att han någon gång åtminstone tror sig kämpa för de små i samhället. Han har ju här velat understryka, att även han kan göra det. Men såvitt jag kan förstå, höra restauratorerna i allmänhet inte till de små i samhället, utan i regel förtjäna de rätt bra med pengar. Åtminstone höra de inte alls till de små, som jag anser, att man behöver skydda och stödja.

Herr H a m r i n: Herr talman! Jag hade verkligen väntat, att någon skulle replikera herr förste vice talmannen med anledning av det sätt, på vilket han argumenterade i sitt första anförande, då han ville göra gällande, att detta vore en sak, som riksdagens ledamöter alldeles privatim borde avhandla. Jag ber att få fästa uppmärksamheten därvid, att då det dock här, såvitt jag kan förstå, är fråga om en statsutgift, t. o. m. grundlagen lägger hinder i vägen för att på det sättet behandla saken inom slutna dörrar. Det är enligt mitt förmenande fråga om en förpliktelse från statens sida gentemot ett enskilt bolag, och då förefaller det mig, att det verkligen inte går an att behandla saken på ett så lättvindigt sätt, som herr förste vice talmannen ifrågasatte.

För övrigt vill jag säga, att för min personliga del ser jag inte alls frågan från den synpunkten, att den rör riksdagsrestaurangen allena, utan jag ser den från den principiella synpunkten, att det här

*Ang.
restaurang-
rörelsen i
riksdagshuset.
(Forts.)*

gäller att hävda den uppfattningen, att den ena svenska medborgaren skall ha samma rätt som den andra att få sina anbud prövade vid ett sådant tillfälle som detta. Detta är en ren principfråga. Om det gäller en entreprenad om byggande av en fastighet eller en leverans av vad slag det vara månde, så ställer jag mig på den ståndpunkten, att den ena skall vara lika berättigad som den andra, då han företer vederbörlig säkerhet och vill rätta sig efter de villkor, som i övrigt uppställas. Därför, herr talman, ansluter jag mig naturligtvis till det yrkande, som här blivit framställt av herr Lithander.

Slutligen kan jag inte underlåta, då jag i alla fall har ordet, att ge en liten replik till bankoutskottets ärade ordförande. Han började sitt anförande med att framhålla att denna sak är så obetydlig och att vi inte här böra diskutera vår matsal och restaurang. Och han uttalade sitt stora förtroende för riksgäldsfullmäktige i fråga om skötandet av denna sak. Men i sitt anförande rörande en annan punkt använde han mycket starka uttryck och uttalade sitt missstroende just mot samma myndighet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) att kammaren måtte med ogillande lägga ifrågakvarande punkt till handlingarna, 2:o) att berörda punkt måtte med gillande läggas till handlingarna samt 3:o) att punkten måtte läggas till handlingarna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) upptagna propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren lägger punkten 5 i bankoutskottets förevarande utlåtande nr 8 med gillande till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren lagt punkten till handlingarna.

Voteringen utvisade 117 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså beslutit att med gillande lägga punkten till handlingarna.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Vidare föredrogs *punkten 7*; och yttrade därvid

Herr Lithander: Herr talman! Jag skall nu inte länge upptaga kammarens tid. Det är endast några små detaljer, som jag såsom statsrevisor anser mig vara pliktig att fästa uppmärksamheten på för att söka få den rättelse därvidlag, som är möjlig.

*Ang. vissa vid
revisionen av
riksgäldskon-
torets styrelse
och förvalt-
ning upp-
märksammade
förhållanden.*

Ang. vissa vid revisionen av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning uppmärksammade förhållanden.
(Forts.)

Det är nämligen så, att jag vid granskningen av riksgäldsfullmäktiges förvaltning fått det intrycket, att inte alltid den sparsamhet gör sig gällande, som man bör ha rätt att fordra. Och till den kraft och verkan det hava kan, vill jag hemställa, om inte vederbörande skulle kunna för framtiden söka undvika exempelvis tryckning på övertid i så stor utsträckning, som ägt rum. Jag talar då inte om sådana tillfällen, då det är verklig brådska, om sådana saker, som måste komma fram så fort som möjligt. Men att t. ex. i kostnaderna för tryckning av militieombudsmannens ämbetsberättelse skall behöva ingå 650 kronor i övertidersättning, det är inte rätt. Tryckningen av justitieombudsmannens ämbetsberättelse har dragit en extra kostnad för övertid av över 1,000 kronor och för korrigerering och avdrag av 1,763 kronor. Det är en besparing på sammanlagt inemot 2,800 kronor, som skulle kunna göras, om det ordnades bra. Berättelsen kostar i övrigt ungefär 14,000 kronor.

Allegat 8335 anger extra debiteringar på 1,130 kronor, 100 kronor och 1,000 kronor. Räkningens sammanlagda belopp utgjorde 4,051 kronor. Men den var icke attesterad. Det är också en sak, som jag anmärker, att det skall vara någon i ansvarig ställning, som attesterar, så att det därvidlag blir ordning och skick i högre grad, än som varit fallet. Det gäller för övrigt inte endast detta verk utan även andra. Allegat 8379, som avser en tjänsteresa, upptar 476 kronor utan någon specifikation, bara slutsumman. Sådant bör icke förekomma. Vidare betalas det ut, synes det mig, mer än behövt för buntning av riksdagstryck och en hel del gallring och annat, som med litet organisation mycket väl skulle kunna ordnas in under den ordinarie arbetstiden och icke behöva ske på övertid.

Redan förra årets statsrevisorer gjorde, visserligen icke officiellt i berättelsen, en erinran till riksgäldsfullmäktige, att de ansågo, att gratifikationer icke borde utbetalas i den utsträckning som förekommit. Och jag har även vid min granskning i följd kommit till den uppfattningen, att i det avseendet går man inte tillväga på det sätt, som bör iakttagas. Ty om gratifikationer anses böra lämnas, så skall det hemställas därom till riksdagen i vanlig ordning, och bankoutskottet skall behandla saken, och det skall inte ske på det sätt, som här ägt rum. Jag vill till riksgäldsfullmäktiges ledning angiva en del allegatnummer, av vilka de kunna se, vad jag menar: 6335, 6337, 7694, 8581, 8605, 8606. Jag betvivlar icke, att det funnits grundad anledning till dessa gratifikationer, och att de även i många fall, kanske alla, skulle hava godkänts av riksdagen, men det är inte rätta sättet. Vi få inte glömma, att det här gäller statsmedel, och då skall man gå den väg, som därvidlag är föreskriven.

Slutligen vill jag erinra om en reservation, som jag antecknat till revisionsberättelsen. Jag vet icke, i vad mån den gillas av de övriga revisorerna, men jag är övertygad, att det är många, som gilla den. Jag har i denna reservation uttalat mitt ogillande av att den utgift på cirka 20,000 kronor, som riksdagen haft för riksdagsrestaurangen, upptagits på sidan 76 under de allmänna omkostnaderna. Jag vill, att den saken skall vara tydlig och klar och översiktlig. Det är visst

inte så, att detta är någonting, som tillhör de enskilda partigrupperna och partisammanträdena, utan det är någonting, som vi mycket väl böra både tala öppet om och även tillräckligt tydligt ange i räkenskaperna.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Punkten lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 50, angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdstaden;

nr 51, angående pensionsförbättring åt tygverkmästarna I. A. Wennerholm och C. E. Åkerlind; och

nr 52, angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten åt löjtnanten G. V. Gabrielsons änka.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 7.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående bidrag till Svenska Röda Korsets hjälpsamhet i utlandet, särskilt i de av hungersnöd drabbade distrikten av Ryssland, jämte en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 19 juni 1919 huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas;

Ang. vissa vid revisionen av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning uppmärksammas förhållanden.
(Forts.)

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri, så ock mot förvärf av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 22 juni 1921 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av de personliga avgifterna till stat, landsting och kommun.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Holmström</i> i Gävle	under 2 dagar fr. o. m. den 13 febr.,
» <i>Carlsson</i> i Solberga	» 5 » » » 13 »
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» 8 » » » 13 »
» <i>Hedlund</i> i Östersund	» 8 » » » 14 »
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 8 » » » 14 »
» <i>Nilsson</i> i Tånga	» 2 » » » 13 »
» <i>Dalgren</i>	» 6 » » » 14 »
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 9 » » » 12 »
» <i>Andersson</i> i Storegården	» 2 » » » 13 » och
» <i>Eklund</i>	» 6 » » » 13 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,34 e. m.

In fidem
Per Cronvall.